

HABILITETSBESTEMMELSER FOR KULTURDIREKTORATET, KULTURRÅDET, STATENS KUNSTNERSTIPEND OG FOND FOR LYD OG BILDE

FORMÅL

Dette dokumentet inneholder krav til behandling av habilitetsspørsmål og veiledning til habilitetsvurderinger.

I det følgende benyttes begrepet «Tjenestemann» av praktiske hensyn som samlebegrep for alle som utøver offentlig myndighet som ansatt i Kulturdirektoratet, er medlem i Kulturrådet / Utvalget for Statens kunstnerstipend / Styret i Fond for lyd og bilde, er medlem i fagutvalg / underutvalg / stipendkomitè og andre som utfører arbeid eller tjeneste for Kulturdirektoratet.

I del 1 av dokumentet er det nedfelt krav til hvordan habilitet skal behandles i Kulturdirektoratet. Reglene er i det vesentligste en gjengivelse av forvaltningslovens regler, med visse praktiske tilpasninger for Kulturdirektoratets virksomhet. I del 2 i dokumentet er det inntatt veiledning for habilitetsvurderinger som må foretas.

Reglene i del 1 er bindende. Retningslinjene i del 2 er ikke bindende, men er ment som en veiledning for vurderingen. Veiledningen gir en nærmere beskrivelse av ulike hensyn som må vektlegges, og gir enkelte eksempler på konkrete situasjoner og problemstillinger som kan oppstå ved saksbehandlingen i Kulturdirektoratet.

DEL 1 KRAV TIL BEHANDLING AV HABILITETSSPØRSMÅL

1 Automatisk inhabilitet

En tjenestemann er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en sak

- a) når han eller hun selv er part i saken;
- b) når han eller hun er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken;
- c) når han eller hun er eller har vært gift, partner, samboer eller forlovet med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn, til en part;
- d) når han eller hun er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte;
- e) når han eller hun leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for en offentlig eller privat virksomhet, institusjon, forening eller stiftelse som er part i saken.

2 Inhabilitet etter skjønn

En tjenestemann er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en sak når det foreligger andre særegne forhold enn dem som fremgår av punkt 1 som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet.

Blant annet skal det legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som vedkommende har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om habilitetsinnsigelse er reist av en part.

3 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet

En tjenestemann skal i god tid si fra om forhold som gjør eller kan gjøre ham eller henne inhabil til å behandle en bestemt sak.

En ansatt i Kulturdirektoratet skal forelegge spørsmålet om habilitet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse. Et medlem i et kollegialt organ skal forelegge spørsmålet om habilitet for det kollegiale organet til avgjørelse.

Rådet, arbeidsutvalget og det enkelte fagutvalg/underutvalg/stipendkomité treffer selv avgjørelse om medlemmers habilitet, uten at vedkommende medlem deltar. Vedkommende medlem redegjør for saksforholdet og forlater rommet når avgjørelsen om habilitet treffes.

Dersom det i en og samme sak oppstår spørsmål om inhabilitet for flere medlemmer, kan ingen av dem delta ved avgjørelsen av sin egen eller et annet medlems habilitet, med mindre rådet eller utvalget ellers ikke ville være vedtaksført i spørsmålet. I sistnevnte tilfelle skal alle møtende medlemmer delta.

Administrasjonen i Kulturdirektoratet avgjør om medlemmer av fagutvalg som kun oppnevnes for å forberede eller treffe avgjørelse i én enkelt sak og andre som utfører arbeid eller tjeneste for Norsk kulturråd uten å være del av et kollegialt organ, er habile i den enkelte sak.

4 Plikt til å fratre

En tjenestemann plikter å fratre fra hele behandlingen av saken hvor inhabilitet inntreffer. Vedkommende skal ikke delta i diskusjoner eller annet forberedende arbeid knyttet til saken og skal forlate rommet når saken behandles og avgjøres.

5 Regler om kvalitetssikring

En tjenestemann skal forelegges herværende regelverk til underskrift ved ansettelse / oppnevning. Vedkommende skal bekrefte at han eller hun er kjent med reglene, og vil etterleve disse. Samtidig skal vedkommende opplyse om verv eller andre forhold som kan ha betydning for hans eller hennes habilitet i arbeidet for Kulturdirektoratet.

Dersom en tjenestemann oppnevnes for å forberede eller treffe avgjørelse i en bestemt sak, skal vedkommende erklære at han eller hun ikke kjenner til forhold som gjør vedkommende inhabil til å forberede eller treffe vedtak i den aktuelle saken.

På hvert møte i rådet, arbeidsutvalget, utvalget for Statens kunstnerstipend, styret for Fond for lyd og bilde og i de enkelte fagutvalg og stipendkomiteer skal spørsmålet om inhabilitet være et eget punkt på dagsordenen. Det skal fremgå av referatet at spørsmålet om inhabilitet er reist, hvilke forhold som eventuelt har vært drøftet, hvem som har deltatt i drøftelsene, og hvilken beslutning det kollegiale organet har truffet i saken.

Dersom det i en sak som behandles, er innhentet eksterne uttalelser eller vurderinger, skal det fremgå av referatet hvem som har tilrettelagt for det kollegiale organets saksbehandling, og at den eksterne personens habilitet er vurdert av administrasjonen i Kulturdirektoratet, jf. § 6.

6 Inhabilitet hos overordnede

Dersom en ansatt i ledende stilling i Kulturdirektoratet er inhabil, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av ansatte som er direkte underordnet ham eller henne. I slike tilfeller kan saken løses enten ved at saken overføres til behandling i en annen seksjon/avdeling eller ved at den aktuelle lederen erstattes av en annen leder for det aktuelle sakskomplekset.

7 Inhabilitet som åpenbart ikke har innvirkning på saken

Reglene om inhabilitet får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at tjenestemannens tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt, og verken offentlige eller private interesser tilsier at tjenestemannen bør vike sete.

8 Foreløpig avgjørelse

Til tross for at det foreligger inhabilitet, kan tjenestemann som er inhabil, behandle eller treffe foreløpig avgjørelse i en sak dersom utsettelse ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller skadevirkning.

DEL 2 VEILEDNING TIL HABILITETSVURDERINGEN

1 Innledning

I retningslinjene gis en nærmere forklaring av reglene om habilitet som gjelder for Kulturdirektoratets virksomhet. Retningslinjene er ikke bindende, men er ment som en veiledning til den habilitetsvurderingen som må foretas når det skal avgjøres om en tjenestemann er habil til å delta ved forberedelse og avgjørelse i saker til behandling.

I retningslinjene beskrives ulike hensyn som må vektlegges i habilitetsvurderingen, og det gis eksempler på enkelte situasjoner og problemstillinger som kan oppstå i saksbehandlingen for Kulturdirektoratet.

2 Generelt om habilitet

2.1 Hva er (in)habilitet?

Inhabilitet foreligger når det gjør seg gjeldende omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til en persons upartiskhet og dermed det besluttende organets upartiskhet. Reglene skal forhindre at personer som handler på forvaltningens, her Kulturdirektoratets, vegne opptrer partisk til egen eller andres fordel i den enkelte sak, men skal også sikre omverdenens tillit til forvaltningens virksomhet generelt.

Det er viktig å påpeke at det ikke er kritikkverdig å være inhabil. Derimot er det kritikkverdig ikke å melde fra om mulig inhabilitet og ikke å fratrukke seg fra behandlingen av en sak man er inhabil til å behandle.

2.2 Hvilke deler av saksbehandlingen gjelder habilitetsbestemmelsene for?

2.2.1 Innledning

Forvaltningslovens habilitetsregler gjelder for all virksomhet som drives i Kulturdirektoratet. Habilitetsreglene gjelder følgelig ikke bare saker som munner ut i et enkeltvedtak, herunder vedtak om bevilgninger, som er av direkte betydning for bestemte parter, men også for mer overordnede beslutninger, for eksempel av strategisk karakter. Reglene gjelder videre ikke utelukkende når det fattes endelig vedtak i saken, men som hovedregel også under saksforberedelsen. Disse sidene ved habilitetsreglene behandles nedenfor.

2.2.2 Strategiske beslutninger og enkeltvedtak

Virksomheten i Kulturdirektoratet består i hovedsak av å treffe to ulike former for beslutninger – beslutninger om å innvilge eller avslå søknader om støtte fra bestemte søkere, og beslutninger av mer strategisk art. Eksempler på det siste er budsjettbeslutninger om å opprette bestemte tilskuddsordninger eller å prioritere enkelte kunstarter, samt de tilrådninger og uttalelser Kulturdirektoratet avgir i egenskap av rådgivende organ for Kulturdepartementet.

Når det treffes en beslutning om å innvilge eller å avslå en bestemt søknad, står vi overfor et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. En slik beslutning har direkte betydning for én eller flere bestemte parter. Strategiske beslutninger retter seg derimot ikke mot bestemte adressater, og vil som hovedregel bare få en indirekte virkning for enkeltsøkere.

Som nevnt i punkt 2.2.1 foran, gjelder habilitetsreglene for begge sakstyper. Spørsmålet om automatisk inhabilitet vil imidlertid sjelden oppstå i saker som gjelder mer strategiske beslutninger, der det som regel ikke er noen ”part” i saken. Videre skal det mer til før inhabilitet inntreer når det fattes slike beslutninger enn når det fattes enkeltvedtak.

Tilknytning til et fagmiljø, eller til en bestemt institusjon, vil for eksempel som hovedregel ikke medføre inhabilitet i beslutninger av strategisk art. Dette gjelder selv om saken skulle dreie seg om prioritering mellom ulike kunstarter eller annet og tjenestemannen representerer én av flere motstridende interesser. Det må på dette området særlig ses hen til at tjenestemannen ofte er valgt for denne oppgaven nettopp på grunn av sin faglige bakgrunn og tilknytning for dermed å tilføre ønsket kompetanse og erfaring på det aktuelle området.

Utgangspunktet er at det kun er i situasjoner der det foreligger en *klar eller rimelig sannsynlig mulighet* for at en strategisk beslutning *vil få konkret betydning* for tjenestemannen selv eller en person eller virksomhet han eller hun har særskilt tilknytning til, at det kan oppstå spørsmål om inhabilitet ved strategiske beslutninger. Et eksempel kan være at det på beslutningstidspunktet er klart at tjenestemannen vil komme i en partsposisjon i nær fremtid dersom den aktuelle strategiske beslutningen fattes, og/eller der beslutningen har klar og direkte betydning for tjenestemannens mulighet for å få innvilget støtte på et senere tidspunkt.

2.2.3 Forberedelse og avgjørelse

En tjenestemann som anses inhabil, er ikke bare avskåret fra å fatte endelig vedtak, men fra å ”fatte avgjørelser” så vel som å ”tilrettelegge grunnlaget for avgjørelser” i saken. Det betyr at en tjenestemann som er inhabil, skal fratres fra alle ledd i behandlingen av for eksempel en søknad, og ikke bare fra selve beslutningen om å innvilge eller avslå søknaden. Det samme gjelder etter omstendighetene eventuelle konkurrerende søknader i samme sak, se nærmere om dette i punkt 5 nedenfor.

3 Automatisk inhabilitet

Reglene om automatisk inhabilitet gjelder absolutt. Dersom en tjenestemann selv er part i en sak, for eksempel fordi vedkommende har en søknad til vurdering, er tjenestemannen inhabil. Det samme gjelder hvis det foreligger andre forhold som fremgår av regelverkets punkt 1. I slike tilfeller skal det ikke foretas noen nærmere vurdering før tjenestemannen fratres fra behandlingen av saken.

Kulturdirektoratet har i punkt 1 utvidet bestemmelsen om automatisk habilitet noe i forhold til forvaltningslovens regler. Utvidelsene ville etter Kulturdirektoratets oppfatning ellers falt inn under

den skjønnsmessige bestemmelsen om inhabilitet. Ved å ta presiseringene inn i punkt 1 søker Kulturdirektoratet å gjøre regelverket enklere tilgjengelig og vurderingene mer forutsigbare på dette punkt.

Spørsmålet om det foreligger automatisk inhabilitet reiser, i motsetning til spørsmålet om det foreligger inhabilitet etter skjønn, sjelden vanskelige vurderingstema.

4 Nærmere om inhabilitet etter skjønn

4.1 Det overordnede vurderingstemaet

Når det skal vurderes om det foreligger habilitet etter skjønn, er det avgjørende vurderingstemaet om det foreligger *særegne forhold* som er *egnet til å svekke tilliten* til tjenestemannens upartiskhet. I denne vurderingen skal det blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære *særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som vedkommende har nær personlig tilknytning til*.

Vurderingen må foretas konkret, og som retningslinje kan det være hensiktsmessig å oppstille to spørsmål – nemlig om det foreligger særlige forhold som kan antas å svekke tjenestemannens objektive tilnærming til saken, eller, om det i alle fall kan se slik ut for omverdenen.

Kulturdirektoratet tildeler store beløp hvert år, og det er betydelig konkurranse om midlene. Ikke bare den enkelte søker, men også samfunnet som sådan, har en legitim interesse i at midlene tildeles på saklig grunnlag, og det må forventes at alle tildelinger vil ha omverdenens interesse i så henseende. Man må likevel søke å finne en balanse mellom hensynet til tilliten til saksbehandlingen i Kulturdirektoratet, og hensynet til kompetente beslutningstakere. Det skal derfor understrekes at det først er i de tilfeller det foreligger *særlige forhold*, at det vil kunne foreligge inhabilitet.

Den skjønnsmessige bestemmelsen må ses i sammenheng med bestemmelsene om automatisk inhabilitet. Foreligger det liknende grunner til inhabilitet som nevnt i bestemmelsen om automatisk habilitet, for eksempel et ansettelsesforhold uten at dette er i ledelsen til virksomheten som søker, eller annet slektskap enn det som medfører automatisk inhabilitet, må det foreligge særlige omstendigheter før inhabilitet inntreffer.

Nedenfor gjennomgås enkelte situasjoner som vil kunne være å anse som slike *særlige forhold*. Det er imidlertid viktig å påpeke at oppstillingen ikke må anses uttømmende, og at habilitetsvurderingen må foretas konkret i den enkelte sak. Dersom flere slike forhold som nevnes under gjør seg gjeldende i en og samme sak, kan dette styrke presumpsjonen for at det foreligger inhabilitet.

4.2 Særlige situasjoner

4.2.1 Nært vennskap

Dersom det foreligger nært vennskap mellom en søker på den ene siden og en tjenestemann på den annen side, vil dette utgjøre en slik særlig omstendighet som kan være egnet til å svekke tilliten til saksbehandlerens eller beslutningstakerens upartiskhet.

Det er imidlertid ikke nok at personene det gjelder kjenner hverandre eller er del av samme miljø. Det må foreligge *nært vennskap*. Vurderingen må gjøres konkret, og relevante momenter vil eksempelvis være hvor ofte partene omgås og hvor fortrolige de er. Om partene for eksempel er hverandres forlovere eller er fadder for hverandres barn, taler dette for at det foreligger nært vennskap som vil medføre inhabilitet.

4.2.2 Nært faglig samarbeid

Også nært faglig samarbeid mellom en søker på den ene siden og en tjenestemann på den annen side, kan utgjøre et slikt særlig forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

Ved vurderingen av faglig samarbeid vil omfanget av partenes samarbeid og nærheten i tid kunne være relevante forhold. Det forhold at en søker og en tjenestemann tidligere har samarbeidet om prosjekter m.v., innebærer imidlertid ikke i seg inhabilitet. Det må i utgangspunktet noe mer til.

Det vil imidlertid kunne foreligge inhabilitet dersom en bevilgning til en søker også vil kunne innebære en fordel for tjenestemannen. En kan for eksempel tenke seg at det er tale om parter som ofte samarbeider med hverandre, og der pengestøtte til søkeren senere vil kunne komme tjenestemannen til gode, eksempelvis gjennom en senere plass i prosjektet, eller ved at vedkommende senere kan nyte godt av innkjøpte produksjonsmidler eller annet som finansieres gjennom støtten som vedkommende er med på å bevilge.

4.2.3 Personlig eller faglig motsetningsforhold

Personlig eller faglig motsetningsforhold kan også utgjøre et slikt særlig forhold som kan svekke tilliten til en persons upartiskhet. Det må imidlertid dreie seg om mer enn meningsmotsetninger, snarere må det dreie seg om et klart og uttalt motsetningsforhold. Et eksempel kan være et tilfelle der søker og tjenestemannen har ligget i langvarige diskusjoner med hverandre i offentlige medier og da særlig hvis diskusjonene også har fått et mer personlig preg.

4.2.4 Ansettelsesforhold og kollegahabilitet

Det er bare personer som har en ledende stilling i, eller er medlem av styre eller bedriftsforsamling i offentlig eller privat virksomhet, forening, stiftelse eller annet som er automatisk inhabile til å behandle saker der virksomheten er part.

Det kan imidlertid oppstå spørsmål om en tjenestemann er inhabil til å delta i behandlingen av en søknad der vedkommendes arbeidsgiver eller kollega står som søker. Det kan også oppstå habilitetsspørsmål knyttet til tidligere ansettelse hos en virksomhet, forening eller annet som søker midler – eksempelvis kan det oppstå spørsmål om hvilken betydning det har at tjenestemannen tidligere har hatt en ledende stilling hos virksomheten som opptrer som søker.

Når det gjelder betydningen av et nåværende arbeidsforhold for habilitetsvurderingen, vil spørsmålet være hvor sentral posisjon tjenestemannen har i søkerens virksomhet, samt hvilken betydning det har for tjenestemannen at en søknad fra arbeidsplassen blir innvilget. I denne vurderingen må det ses hen til hvilken befattning tjenestemannen selv har hatt med søknaden, og om en eventuell bevilgning vil ha særlig betydning for tjenestemannens arbeidssituasjon, eksempelvis om tjenestemannen er tiltenkt en sentral posisjon i et prosjekt det søkes midler til eller liknende. Videre kan det være relevant å se hen til betydningen det har for arbeidsplassens økonomi og omdømme at en søknad om støtte innvilges. Dersom en bevilgning har stor betydning for trygging av arbeidsplasser eller likende, vil dette være et forhold av vesentlig betydning i vurderingen.

Det må antas at det i alminnelighet skal mye til før tidligere ansettelse hos en virksomhet som søker midler, medfører at en tjenestemann er inhabil til å behandle søknaden. Dersom tjenestemannen før han fratradte var involvert i søknaden som er til behandling, kan dette imidlertid ha betydning for habilitetsvurderingen. Det samme gjelder dersom tjenestemannen hadde en sentral posisjon hos virksomheten og det har gått kort tid siden tjenestemannens arbeidsforhold opphørte. Begrunnelsen for inhabilitet er i tilfelle at tjenestemannen vil kunne anses fortsatt å identifisere seg med virksomheten som søker midler.

Det må også antas at det i alminnelighet skal mye til før en tjenestemann er inhabil til å delta i behandlingen av en søknad der en nåværende eller tidligere kollega står som søker. Det samme gjelder i tilfeller hvor en tjenestemann har sittet eller sitter samme styre som søker. Det relevante vurderingstema vil i utgangspunktet være om det foreligger forhold utover det faktum at søker og tjenestemannen er eller har vært kollegaer, for eksempel om det foreligger eller har foreligget et nært samarbeid eller nært vennskap mellom dem.

4.2.5 Eierskap

Dersom en tjenestemann er (større) eier i en virksomhet som opptrer som søker av midler, kan dette være et forhold som medfører inhabilitet. Det samme gjelder dersom en fysisk eller juridisk person tjenestemannen har en nær tilknytning til, har (større) eierskap i virksomheten som søker midler. Ved avgjørelsen av om eierskapet er av en slik størrelse at det medfører inhabilitet skal det vektlegges om avgjørelsen i saken vil kunne medføre økonomiske konsekvenser eller praktiske konsekvenser for tjenestemannen.

4.2.6 Partstilknytning hos nærstående.

Med begrepet ”part” menes en fysisk eller juridisk person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers *direkte gjelder*. Den privatpersonen, virksomheten, foreningen, institusjonen eller andre som står som søker av midler, er part i saken. I enkelte tilfeller kan det oppstå spørsmål om også andre

enn søker må anses som part i saken.. Eksempelvis kan et prosjekt være et faglig og/eller økonomisk samarbeid mellom flere aktører eller at andre aktører er sentrale medvirkende i prosjektet. I slike tilfeller vil samarbeidsparter/medvirkende også anses som part i saken derom avgjørelsen kan få *direkte betydning* for dem.

Utenfor disse tilfellene kan det imidlertid også oppstå spørsmål om en tjenestemann har en slik tilknytning til en fysisk eller juridisk person som igjen har en slik tilknytning til den som er part i saken, at det kan inntre inhabilitet.

Eksempelvis kan en tenke seg et tilfelle der en tjenestemann bevilger støtte til en institusjon der vedkommendes ektefelle er leder. I et slikt tilfelle er ektefellen som utgangspunkt ikke part i saken, slik at det ikke vil inntre automatisk inhabilitet. Det foreligger likevel et særlig forhold som vil kunne svekke tilliten til tjenestemannens habilitet.

5 Særlig om betydningen av konkurranseforhold i habilitetsvurderingen

Ved prioritering av søknader vil det ofte være langt flere søkere og/eller søknader om høyere beløp enn det de utlyste midlene rekker til. Dette har betydning for habilitetsvurderingen som skal foretas.

Forvaltningsloven fastsetter at den som anses som inhabil, er inhabil til å forberede og fatte avgjørelse i "saken". I tilfeller der det foreligger et direkte konkurranseforhold mellom ulike søkere, slik at en søker bare kan få plass på bekostning av en annen, vil samtlige søknader i utgangspunktet anses som del av én og samme forvaltningssak. Det innebærer at en person som er inhabil i forhold til en søknad, også vil være inhabil til å vurdere andre søknader som konkurrerer om samme "pott". Begrunnelsen er at en tjenestemann som er inhabil til å behandle én søknad, for eksempel en søknad fra sin ektefelle, i alle fall prinsipielt vil kunne ha insentiver til å nedvurdere andre søknader, for å øke sjansen for at nettopp ektefellens søknad når frem i konkurransen.

I utgangspunktet vil et konkurranseforhold oppstå i alle tilfeller hvor innvilgelse av en søknad vil redusere eller fortrenge bevilgninger til én eller flere andre søknader. Dette vil i prinsippet være tilfellet innenfor hver utlysning av midler til et nærmere angitt formål/innenfor et nærmere angitt område, slik at alle søknader til midlene innenfor en slik utlysning anses som del av samme sak.

For å søke å begrense de praktiske problemer som dette vil kunne medføre for behandlingene av søknadene, kan det være hensiktsmessig å dele opp "potten" innenfor en og samme utlysning til ulike formål, slik at det konkurreres om definerte deler av den. I så fall vil utgangspunktet være at kun de som konkurrerer om samme del av potten, vil være å betrakte som parter (konkurrenter) i samme sak.

Selv om det foretas en oppdeling som nevnt i forrige avsnitt, vil det likevel kunne foreligge et så vidt stort antall søkere at det medfører betydelige praktiske utfordringer å anse en person som er inhabil i forhold til en søker, som inhabil til å vurdere samtlige øvrige søknader.

Det forhold at det bare vil dreie seg om samme sak der to eller flere søknader står i et direkte konkurranseforhold til hverandre, tilsier imidlertid at det går en grense for hvor langt det er naturlig å

strekke saksbegrepet. En slik tilnærming er i samsvar med hensynet bak habilitetsreglene: Det er først når en inhabil tjenestemann gjennom avslag på øvrige søknader har en viss mulighet til å påvirke utfallet av den søknaden som vedkommende er inhabil til å vurdere, at det foreligger slike omstendigheter som kan svekke tilliten til saksbehandlingen. Dette vil være tilfellet dersom det er få søkere til én og samme pott, mens tjenestemannens innvirkning på tildelingsbeslutningene vil minske i styrke jo flere søkere som konkurrerer om de samme midlene, og jo mindre søknadsbeløpene er i forhold til den totale potten.

Det er vanskelig å angi eksakt når flere søknader står i et så nært og direkte konkurranseforhold til hverandre at de må anses som del av samme sak, og når det er tilstrekkelig mange søknader til at de ikke må anses å utgjøre del av samme sak i forvaltningslovens forstand. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfellet, hvor også størrelsen på ”potten” i forhold til størrelsen på de enkelte søknadene vil være av betydning. Som retningslinje vil det trolig som utgangspunkt kunne legges til grunn at dersom antall søkere er flere enn 20, vil antallet være så stort at det ikke er naturlig å anse de enkelte søkerne som part i samme sak. Det understrekes imidlertid at dette kun er en praktisk retningslinje, og at det må foretas en konkret vurdering fra sak til sak.

Det vil også kunne foreligge ”konkurranserinhabilitet” utenfor tilfeller der man står overfor konkurranse i en og samme sak. Det er for eksempel ikke gitt at lederen for én musikkfestival uten videre kan delta ved behandlingen av en søknad om støtte fra en annen musikkfestival, selv om vedkommendes egen musikkfestival ikke selv søker midler ved utlysningen. Spørsmålet om habilitet vil i et slikt tilfelle bero på hvor direkte konkurranseforholdet mellom søkeren og tjenestemannen som handler på vegne av Kulturdirektoratet er. I denne vurderingen bør det ses hen til forhold ved det området det konkurreres på, hvilken tilknytning tjenestemannen har til virksomheten som står i konkurranse med søker, og hvilke konsekvenser det på noe sikt kan få for tjenestemannen om søknaden fra den andre musikkfestivalen innvilges (for eksempel at det blir færre midler til fordeling på et senere tidspunkt).

6 Underordnetes habilitet ved inhabilitet hos overordnet

Dersom en tjenestemann er inhabil, kan heller ikke vedkommendes underordnede treffe avgjørelser i saken. Formålet med bestemmelsen er å unngå å svekke tilliten til en avgjørelse som følge av at en underordnet kan ha latt seg styre av den overordnedes inhabilitet i sin saksbehandling.

Inhabilitet etter denne bestemmelsen har, i motsetning til de øvrige reglene om inhabilitet, bare den virkning at den underordnede ikke kan treffe *avgjørelser* i saken. En underordnet kan dermed fortsatt *forberede grunnlaget* for slike avgjørelser.

Begrepet ”avgjørelse” omfatter mer enn å fatte et *endelig vedtak*, men det må dreie seg om beslutninger som er av reell og vesentlig betydning for saken. I tillegg til at den underordnede er avskåret fra å treffe avgjørelse om å innvilge eller avslå en søknad, vil tjenestemannen for eksempel være avskåret fra å avvise søknaden. En underordnet vil også være avskåret fra å utøve kontroll- og tilsynsoppgaver i saker der overordnet er inhabil.

Også enkelte andre beslutninger, så som å engasjere utenforstående for å vurdere en søknad, å avgi innstilling i en sak eller liknende *kan* være å anse som en avgjørelse. For at tilliten til en avgjørelse skal kunne bli svekket, må det imidlertid være en forutsetning at det dreier seg om beslutninger som kan ha mer enn en indirekte betydning for avgjørelsen av saken. I vurderingen vil følgende forhold særlig kunne være relevante:

- om beslutningen fremstår som et eget, formelt trinn i saksbehandlingen
- om beslutningen setter nærmere rammer for det endelige vedtaket i saken
- om vesentlige praktiske grunner taler mot inhabilitet

7 Inhabilitet som åpenbart ikke har innvirkning på saken

Dersom det er åpenbart at inhabiliteten ikke vil kunne påvirke utfallet av saken, og verken offentlige eller private interesser tilsier at tjenestemann som er inhabil viker sete, kan han eller hun likevel delta ved forberedelse eller avgjørelse i saken.

Det er viktig å understreke at unntaket bare gjelder dersom det er *åpenbart* at inhabilitet ikke vil kunne påvirke utfallet i saken. Slik vil det i utgangspunktet bare være dersom vedtak i saken er strengt lovbundet. Slik vil det sjelden ligge an i saker for Norsk kulturråd. Videre kan det, selv i denne typen saker, være slik at offentlige eller private interesser tilsier at vedkommende som er inhabil likevel viker sete. Unntaksmuligheten bør derfor anvendes med forsiktighet.